

УДК 658.7: 664

О. І. Попов,

к. е. н., доцент, Університет економіки і права "КРОК", м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Розглянуто питання класифікації логістичних систем. Запропоновано принципи формування та визначення макрологістичної, мезологістичної та мікрологістичної систем харчової промисловості України.

Issues of logistics systems classification were considered. The principles of formation and definitions of macrologistics, mezologistics and micrologistics systems Ukrainian food industry were offered.

Ключові слова: макрологістика, мезологістика, мікрологістика, система, класифікація, ланцюг поставок, харчова промисловість.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— розглянути різні погляди на класифікацію логістичних систем;

— запропонувати принципи формування та класифікацію логістичних систем харчової промисловості;

— запропонувати класифікацію ланцюгів поставок підприємств харчової промисловості у відповідності до Класифікації видів економічної діяльності.

ВСТУП

Одним із основоположних понять теорії логістики є поняття логістичної системи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Питанням формування теорії логістичних систем, методологічним принципам їх аналізу та проектування присвячено роботи багатьох зарубіжних і вітчизняних учених, а саме: Бауерсокса Д. [1], Бродецького Г.А. [2], Васелевського М., Витегової Н.М. [3], Гірної О., Горяїнова О.М., Дибської В.В., Зайцева Е.І., Клоса Д., Крикавського Є.В., Кристофера М., Рославцева Д.М., Сергеева В.І., Стерлігової А.Н., Чухрай Н. та інших, проте у зазначених дослідженнях недостатньо уваги приділяється логістичним системам харчової промисловості. Розвиток теорії та практики галузевої логістики вимагає формування понятійного апарату, що відповідає специфіці логістики харчової промисловості.

В.І. Сергеев розглядає логістичну систему як складну організаційно-завершену (структуровану) економічну систему, що складається з взаємозв'язаних у єдиному процесі управління матеріальними та супутніми їм потоками елементів-ланок, сукупність яких, межі та завдання функціонування об'єднані внутрішніми цілями організації бізнесу та (або) зовнішніми цілями.

Більшості реально функціонуючих на практиці логістичних систем притаманні основні риси складних (великих) систем, що дозволяють застосовувати до їхнього аналізу та синтезу системний підхід, а саме:

— складність. Складність логістичних систем характеризується такими основними ознаками, як наявність великої кількості елементів (ланок); складний характер взаємодії між окремими елементами; складність функцій, які виконує система; наявність складно організованого управління; вплив на систему великої кількості стохастичних факторів зовнішнього середовища;

— ієрархічність, тобто підпорядкованість елементів більш низького рівня (порядку, рангу) елементам більш високого рівня в плані лінійного або функціонального логістичного управління. Між макрологістикою, мезологістикою та мікрологістикою спостерігається певна взаємодія — "ієрархічний зв'язок";

— емерджентність (цілісність), тобто властивість системи виконувати задану цільову функцію, що реалізується тільки логістичною системою в цілому, а не окремими її ланками або підсистемами;

— структурованість передбачає наявність певної організаційної структури логістичної системи, що складається з об'єктів і суб'єктів управління, що реалізують задану мету [4, с. 52]. Будь-яка логістична система складається з сукупності елементів-ланок, між якими встановлено певні функціональні зв'язки та відносини.

Є. Крикавський пропонує поділяти логістичні системи на шість класів: мікрологістична підсистема, мікрологістична система, металогістична система, мезологістична система, макрологістична система та міжнародна макрологістична система, — застосовуючи метод структуризації систем вищого порядку або метод агрегації систем нижчого порядку. З позицій системного підходу логі-

стична система може бути сформована на рівні будь-якої економічної системи, починаючи з економіки окремої держави або групи держав і завершуючи підприємством [5, с. 72].

В.В. Дибська та ін. класифікують логістичні системи на макро-, мезо- та мікросистеми. При цьому макрологістичні системи класифікуються за адміністративно-територіальною ознакою поділу країни та за об'єктно-функціональною ознакою [6, с. 148].

Беручи за основу дослідження вищезгаданих дослідників Н. Чухрай та О. Гірної про галузеву класифікацію ланцюгів поставок [7, с. 63], ми пропонуємо сформулювати поняття "макрологістична система харчової промисловості України" як сукупність глобальних і національних логістичних систем постачальників сировини (матеріалів), логістичних посередників, оптових і роздрібних компаній і кінцевих споживачів готової продукції підприємств харчової промисловості, об'єднаних в межах підсекції DA "Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів" Класифікації видів економічної діяльності. Дана підсекція складається з десяти наступних груп видів економічної діяльності:

15.1 — Виробництво м'яса та м'ясних продуктів;

15.2 — Виробництво рибних продуктів;

15.3 — Перероблення та консервування овочів та фруктів;

15.4 — Виробництво олії та тваринних жирів;

15.5 — Виробництво молочних продуктів та морозива;

15.6 — Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів;

15.7 — Виробництво готових кормів для тварин;

15.8 — Виробництво інших харчових продуктів;

15.9 — Виробництво напоїв;

16.0 — Виробництво тютюнових виробів (див. рис. 1).

Макрологістична система об'єднує логістичні системи всіх підприємств харчової промисловості України. У свою чергу, групи видів економічної діяльності поділяються на класи та підкласи, наприклад у групу 15.1 входять наступні класи: 15.11 — Виробництво м'яса, 15.12 — Виробництво м'яса свійських птиці та кроликів і 15.13 — Виробництво м'ясних продуктів; до групи 15.2 входить клас 15.20 — Виробництво рибних продуктів і т.ін. Всього в підсекції DA КВЕД нараховується 34 класи [8].

Продовжуючи формування понятійного апарату логістики харчової промисловості, ми пропонуємо визначити мезологістичну систему харчової промисловості як сукупність глобальних і національних логістичних систем постачальників сировини (матеріалів), логістичних посередників, оптових і роздрібних компаній і кінцевих споживачів готової продукції підприємств харчової промисловості, об'єднаних в межах кожного з 34 класів підсекції DA КВЕД. Наприклад, мезологістична система з виробництва пива (клас 15.96) включає в себе логі-

стичні системи всіх пивзаводів України, а мезологістична система з виробництва фруктових та овочевих соків (клас 15.32) об'єднує логістичні системи всіх національних виробників фруктових і овочевих соків. На практиці мезологістичні системи харчової промисловості відрізняються одна від одної не тільки специфікою бізнесу, але й різною кількістю учасників, що формують дані системи.

Поняття "мікрологістична система харчової промисловості" формулюється як сукупність логістичних процесів, об'єднаних у межах підприємства харчової промисловості". Кількість і найменування видів підприємств харчової промисловості та їхніх ланцюгів поставок також відповідає 34 вищезазначеним класам; у нашому випадку ми маємо підприємство з виробництва пива та ланцюги поставок підприємств з виробництва пива, а також підприємства з виробництва фруктових і овочевих соків та їхні ланцюги поставок. При подальшій об'єктній декомпозиції мікрологістичної системи виділяють: логістичну мережу, логістичний канал, ланцюг поставок і її учасників.

Таким чином, макрологістична система харчової промисловості України включає в себе 10 груп видів економічної діяльності, 34 мезологістичні системи та мікрологістичні системи відповідних підприємств.

Поділ макрологістичної системи на 34 мезологістичні системи дозволяє нам з'ясувати та врахувати специфічні риси груп підприємств, що стосуються особливостей попиту на готову продукцію та доставки сировини, формування ланцюгів поставок. Наприклад, готова продукція мезологістичної системи класу 15.52 — Виробництво морозива — відрізняється переважно сезонним (літнім) попитом, необхідністю формування ланцюгів поставок готової продукції, що забезпечують цей попит і підтримують відповідні температурні режими при перевезенні та зберіганні.

Формулювання понять логістичних систем дає нам можливість досліджувати логістику національної харчової промисловості на основі системного підходу та системного аналізу. Системний підхід дозволяє розглядати елементи логістичних систем як взаємозв'язані та взаємодіючі об'єкти для реалізації стратегічних і операційних планів підприємств харчової промисловості. Відмінною особливістю системного підходу є оптимізація діяльності не окремих елементів, а всієї логістичної системи в цілому, в результаті чого з'являється так званий синергетичний ефект [9, с. 28].

Розгляд логістики харчової промисловості з точки зору логістичних систем допомагає нам чітко визначити місце та специфіку логістичної діяльності кожного підприємства, розробляти та впроваджувати комплекси заходів із підвищення ефективності роботи їхніх логістичних підрозділів, що відповідають кожній мезологістичній системі.

РЕЗУЛЬТАТ

Запропоновано принципи формування та поняття макрологістичної, мезологістичної та мікрологістичної систем харчової промисловості.

Рис. 1. Схема формування макрологістичної системи харчової промисловості України

Запропоновано класифікацію ланцюгів поставок підприємств харчової промисловості у відповідності до КВЕД.

ВИСНОВКИ

1. Макрологістична система харчової промисловості України — це сукупність глобальних і національних логістичних систем постачальників сировини (матеріалів), логістичних посередників, оптових і роздрібних компаній, кінцевих споживачів готової продукції підприємств харчової промисловості, об'єднаних в межах підсекції DA "Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів" Класифікації видів економічної діяльності".

2. Макрологістична система харчової промисловості України включає в себе 10 груп видів економічної діяльності, 34 мезологістичні системи та мікрологістичні системи відповідних підприємств харчової промисловості.

3. Мезологістична система харчової промисловості України — це сукупність глобальних і національних логістичних систем постачальників сировини (матеріалів), логістичних посередників, оптових і роздрібних компаній і кінцевих споживачів готової продукції підприємств харчової промисловості, об'єднаних в межах кожного із 34 класів підсекції DA КВЕД.

4. Мікрологістична система харчової промисловості — це сукупність логістичних процесів, об'єднаних у межах підприємства харчової промисловості.

5. У харчовій промисловості України налі-

чується 34 види ланцюгів поставок підприємств, що відповідають 34 класам підсекції DA КВЕД.

Література:

1. Бауэрсокс Доналд Дж., Клосс Дейвид Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок/ Пер. с англ. — М.: Олимп-Бизнес, 2001. — 640 с.
 2. Бродецкий Г.А. Моделирование логистических систем. Оптимальные решения в условиях риска. — М.: Вершина, 2006. — 376 с.
 3. Витегова Н.М. Управление логистическими витратами поставания сировини на підприємство. Друга Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених "Продуктивные силы и продовольственная безопасность страны", Национальный научный центр НААНУ "Институт аграрной экономики". Киев, 2010. — С. 41—44.
 4. Сергеев В.И. Логистика в бизнесе: Учебник. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 608 с.
 5. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії: підручник — 2-е вид. — Львів: Інтеллект-Захід, 2006. — 456 с.
 6. Дыбская В.В., Зайцев Е.И., Сергеев В.И., Стерлигова А.Н., Логистика (Полный курс MBA). — М.: Эксмо, 2008. — 944 с.
 7. Чухрай Н., Гірна О. Формування ланцюга поставок: питання теорії та практики: монографія. — Львів: Інтеллект-Захід, 2007. — 232 с.
 8. Класифікація видів економічної діяльності (ДК 009:2005), Наказ Держкомстата від 26.12.2005 № 375.
 9. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов/ Под ред. проф. В.И. Сергеева. — М.: ИНФРА-М, 2006. — 976 с.
- Стаття надійшла до редакції 03.08.2010 р.